

Boris GLAVAN,
dr., conf. univ.

PhD,
Associate Professor

REFLECȚII PRIVIND GARANȚIILE RESPECTĂRII DREPTURILOR PERSOANEI ÎN ACTIVITATEA SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII*

Lucrarea este consacrată domeniului de cercetare al activității speciale de investigații și are ca obiect de studiu garanțiile legale privind respectarea drepturilor persoanei la realizarea acestui gen de activitate. Scopul prezentului studiu constă în identificarea și analiza respectivelor garanții din perspectiva legislației naționale, cercetărilor teoretice, practicii judiciare, inclusiv a practicii CEDO. În contextul abordărilor efectuate se atrage atenția asupra acelor aspecte care ridică anumite semne de întrebare la interpretarea anumitor prevederi legale și sunt expuse propriile viziuni ale autorului, menite să îmbunătățească legislația națională pe segmentul garanțiilor respectării drepturilor persoanei la efectuarea investigațiilor speciale.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, tehnici speciale de investigare, proces penal, urmărire penală, sarcini, garanții.

REFLECTIONS ON GUARANTEES OF RESPECT FOR THE RIGHTS OF THE PERSON IN THE SPECIAL INVESTIGATION ACTIVITY

The paper is dedicated to the field of research of the special investigation activity and has as object of study the legal guarantees regarding the observance of the person's rights to the accomplishment of this kind of activity. The purpose of this study is to identify and analyze these guarantees from the perspective of national legislation, theoretical research, judicial practice, including the practice of the ECHR. In the context of the approaches, attention is drawn to those issues that raise certain questions when interpreting certain legal provisions and set out the author's own views aimed at improving national legislation in the segment of guarantees of respect for human rights in conducting special investigations.

Keywords: special investigation activity, special investigation measures, special investigation techniques, criminal proceedings, criminal prosecution, tasks, guarantees

*Articolul este elaborat în cadrul Proiectului de cercetare „Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept”, cifrul 22.00208.8007.07/PD I, susținut din Bugetul de stat.

Introducere. Problema garanțiilor respectării drepturilor și libertăților persoanei la efectuarea investigațiilor speciale este actuală nu doar pentru societățile cu democrații în devenire, ci și pentru cele cu democrații veritabile. Practica Curții Europene a Drepturilor Omului la capitolul condamnări pentru insuficiența garanțiilor împotriva abuzurilor sau a eventualelor abuzuri din partea organelor statului abilitate să efectueze investigații speciale vizează atât statele membre ale Uniunii Europene, cât și pe cele non-UE.

În acest sens, cea mai răsunătoare cauză de condamnare la CEDO a Republicii Moldova a fost cauza Iordachi și alții contra Moldovei[1], impactul căreia a soldat cu reformarea esențială a activității speciale de investigații, fiind transformată dintr-o activitate prioritar proactivă, axată pe relevarea, prevenirea și curmarea infracțiunilor și amenințărilor la adresa securității naționale și a faptelor preinfracționale, în alta reactivă, focusată mai mult pe investigarea infracțiunilor consumate[2].

Observațiile CEDO cu privire la introducerea în legislația națională a unui minim de garanții contra abuzurilor se refereau în principiu la natura infracțiunilor care ar determina: necesitatea interceptării; stabilirea categoriilor de persoane pasibile de înregistrarea convorbirilor telefonice; limitarea duratei de înregistrare a convorbirilor telefonice; procedura obligatorie pentru examinarea, utilizarea și stocarea datelor obținute; precauțiile care trebuie luate în cazul informării altor părți; împrejurările în care înregistrările pot sau urmează să fie șterse ori distruse (Iordachi și alții contra Moldovei, pct.39-53). Deși remarcile Curții, formulate în baza propriei jurisprudențe[3; 4; 5], vizau doar garanțiile pentru efectuarea interceptărilor, în înțelesul legiuitorului național acestea au fost extinse asupra tuturor măsurilor speciale de investigații și interpretate în sensul că abuzurile ar putea fi evitate doar prin includerea lor în Codul de procedură penală și efectuate doar în limitele urmării penale.

Astfel, din 2012 măsurile speciale de investigații sunt reglementate de două legi:

Legea nr.59/2012 cu privire la activitatea specială de investigații și Codul de procedură penală, respectiv și garanțiile efectuării măsurilor speciale de investigații se conțin în ambele acte normative. Care sunt aceste garanții și care ar fi conținutul lor vom discuta în cele ce urmează.

Metodologia studiului cuprinde metodele tradiționale de cercetare: logică, gramaticală, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei materialelor pertinente (legislația națională și din străinătate, literatura de specialitate, note și avize ale proiectelor de lege, hotărâri și recomandări ale instanțelor de judecată, alte materiale relevante) sunt formulate concluziile și propunerile corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Cap de listă al garanțiilor legale contra abuzurilor la efectuarea activității speciale de investigații poate fi numită obligația organelor abilitate să efectueze investigații speciale, protejând drepturile și libertățile persoanei. Această obligație poate fi dedusă din însăși scopul activității speciale de investigații, indicat în conținutul art.1 Legea nr.59/2012, conform căreia activitatea specială de investigații are ca scop apărarea și asigurarea, alături de alte valori, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanei. Deși legiuitorul nu a specificat exact natura faptelor sau fenomenelor în fața cărora ar urma să fie protejate drepturile și interesele legitime ale persoanei, presupunem totuși că ar fi vorba în primul rând de infracțiuni ca cea mai gravă formă de manifestare antisocială; și poate că nu ar fi vorba atât de infracțiunile consumate, cât mai degrabă de cele în stare de pregătire sau de comitere. Pe lângă infracțiuni se numără și alte forme de pericole care nu neapărat îmbracă forma infracțiunilor, dar care amenință securitatea națională, apărarea cât mai eficientă a intereselor și drepturilor cetățenilor săi în țară și peste hotare fiind una din liniile directorii în politica de securitate națională[6].

O altă garanție importantă este obligația aceluiași organe să realizeze anumite sarcini concretizate în art.2 al Legii nr.59/2012, fiind vorba de relevarea, prevenirea, curmarea aten-

tatorilor criminale și identificarea persoanelor care le organizează și/sau le comit, descoperirea și cercetarea infracțiunilor, căutarea persoanelor dispărute fără urmă ori a celor care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori se eschivează de la executarea pedepsei, depistarea bunurilor provenite din activități ilegale și colectarea probelor privind aceste bunuri, colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului. Această obligație are menirea să interzică efectuarea investigațiilor speciale pentru realizarea altor sarcini care nu se regăsesc în această listă. Orice abatere de la această obligație se va considera un abuz, care urmează să fie sancționat. Lista sarcinilor activității speciale de investigații ar putea fi modificată doar prin voința legiuitorului, ceea ce înseamnă că nu pot fi adoptate ordine sau regulamente departamentale care să stabilească alte sarcini decât cele prevăzute în lege.

Lista garanțiilor continuă cu obligația celor antrenați să efectueze investigații speciale nu doar de a proteja drepturile persoanei, dar și de a le respecta, obligație care se regăsește în conținutul principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei (art.3 Legea nr.59/2012; art.10 CPP). Această obligație le impune respectivelor organe să nu aducă atingeri nejustificate și ilegale drepturilor și libertăților persoanelor care din anumite motive au nimerit în vizorul investigațiilor speciale. Însăși activitatea specială de investigații prin natura și esența sa, prin măsurile destinate culegerii de informații implică restrângerea mai mult sau mai puțin a unor drepturi individuale ale anumitor persoane. Aceste restrângeri sunt gândite în limitele prevederilor constituționale (art.54 Constituția RM) și nu vor fi considerate abuzuri atâta timp cât nu se vor depăși aceste limite, de cele mai multe ori ele fiind concretizate în conținutul Legii nr.59/2012 și al Codului de procedură penală. Toate precizările acestor limite făcute la nivelul legii nu sunt altceva decât garanții împotriva arbitrariului.

Pe de altă parte, obligația de a respecta

drepturile și libertățile persoanei în activitatea specială de investigații nu trebuie redusă doar la efectuarea propriu-zisă a măsurilor speciale de investigații, deoarece acestea constituie doar o parte din conținutul activității speciale de investigații. Prin urmare, obligația de respectare a drepturilor și libertăților persoanei în cazul dat se extinde și asupra perioadei de după finalizarea etapei de efectuare a respectivelor măsuri, perioadă în care informațiile obținute sunt prelucrate, analizate, sistematizate, stocate, păstrate, transmise de la un organ la altul etc. Adresarea necorespunzătoare cu informațiile obținute prin efectuarea măsurilor speciale de investigații poate duce la lezarea drepturilor și libertăților persoanei investigate.

Așadar, Legea 59/2012, precum și CPP conțin un șir de prevederi legale menite să descopere conținutul principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei, care în esență reprezintă garanții împotriva arbitrariului, unele dintre acestea regăsindu-se în conținutul art.4 al Legii nr.59/2012.

Prima garanție inclusă în acest articol se referă la dreptul persoanei supuse măsurilor speciale de investigații să fie informată, după efectuarea acestora, de către procuror sau de către judecătorul de instrucție care a autorizat măsura, dacă aceasta nu a atras dispunerea unei alte măsuri speciale de investigații. De observat că dreptul persoanei de a fi informată în cazul dat apare doar în legătură cu măsurile autorizate de către judecătorul de instrucție și de către procuror, nu însă și de către conducătorul subdiviziunii specializate, ceea ce conferă acestei garanții un caracter mai special. Totodată, observăm și faptul că legiuitorul nu a prevăzut un anumit termen în care persoana ar urma să fie informată despre faptul că a fost supusă măsurii speciale de investigații.

Conform prevederilor Codul de procedură penală, un astfel de termen se poate extinde chiar și până la finalizarea urmăririi penale (alin.(7) art. 132⁵) și în legătură cu aceasta Curtea Constituțională a Republicii Moldova a fost sesizată de câteva ori [7; 8; 9] pe motiv că s-ar încălca un șir de articole din Constituție. Prin-

tre argumente s-a invocat că Legea procesual-penală nu stabilește cu suficientă precizie termenul pentru care poate fi amânată informarea persoanei care a fost supusă măsurilor speciale de investigație. Totodată, se mai consideră că raportarea termenului în care trebuie să aibă loc notificarea la termenul urmăririi penale nu este conformă cu exigența previzibilității legii, cu dreptul persoanei la apărare și cu dreptul la un proces echitabil.

În aprecierea Curții Constituționale însă „Legea nu poate să anticipeze toate situațiile și să enumere în mod exhaustiv motivele care justifică amânarea informării și, respectiv, termenul de amânare a informării. Aceste motive trebuie evaluate și ponderate în fiecare caz concret de procuror și de judecătorul de instrucție, care sunt mai bine poziționați să stabilească, după caz, un termen care asigură un echilibru corect între caracterul efectiv al investigației penale și drepturile persoanelor vizate” [10]. În urma examinării sesizărilor respective, Curtea le-a considerat inadmisibile și neîntemeiate.

În contextul problemei analizate, unii experți de talie internațională sunt de părere că „în principiu, notificarea ulterioară este importantă (și preferabilă în baza jurisprudenței CEDO), deoarece supravegherea comunicațiilor este o măsură operativă clandestină și dacă nu se inițiază nicio procedură penală împotriva persoanei țintă, asemenea persoană este lipsită de orice informație că ea a fost obiectul unui amestec în viața sa privată și, prin urmare, lipsită de un drept legitim să conteste legalitatea acestui amestec și să ceară compensație” [10]. De observat că expertul s-a expus doar vizavi de măsura de interceptare, folosind expresii de genul „important” și „preferabil”, nu și „obligatoriu”, ceea ce lasă loc de interpretare în cazul dat față de alte măsuri speciale de investigații cu un nivel de intruziune mai scăzut.

Cu privire la posibilitatea practică de a impune notificarea ulterioară pentru fiecare persoană afectată de o măsură de supraveghere, CEDO observă că pericolul pe care supravegherea vizează să îl combată poate subzista mulți ani, sau chiar decenii, după încetarea sa,

iar o notificare ulterioară ar putea compromite scopul pe termen lung care a motivat inițial supravegherea. Din moment ce „ingerința” care rezultă din legislația contestată urmărește un scop legitim, neinformarea persoanei în cauză după încheierea supravegherii nu poate fi incompatibilă cu art. 8 al Convenției [12], deoarece tocmai această abținere asigură eficiența „ingerinței” [13; 14].

Cu o altă ocazie, Curtea Europeană a mai menționat că, la modul practic, obligația informării despre efectuarea măsurilor de investigație poate să nu fie realizabilă în toate cazurile. Activitatea sau pericolul împotriva căruia sunt îndreptate unele măsuri de investigație pot continua ani de zile, chiar și decenii, după suspendarea acestor măsuri. Informarea ulterioară a fiecărei persoane vizate de o măsură de investigație suspendată ar putea pune în pericol scopul pe termen lung care a determinat inițierea măsurilor. Mai mult, o asemenea informare poate dezvălui metodele de lucru și domeniile de activitate ale serviciilor de informație și poate scoate la iveală identitatea agenților. Prin urmare, faptul că persoanele vizate de măsurile de investigație nu sunt informate odată cu încetarea acestora nu poate justifica în sine concluzia că ingerința nu este „necesară într-o societate democratică”. Însăși lipsa informării despre măsurile de investigații asigură eficiența ingerinței. Totuși, din momentul în care informarea poate fi efectuată fără a pune în pericol scopul măsurilor, persoanele vizate trebuie să fie informate [15].

Următoarea garanție prevăzută la art.4 a Legii nr.59/2012 se referă la dreptul persoanei supuse măsurii speciale de investigații la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin încălcarea prezentei legi. Din interpretarea literară reiese că apariția acestui drept ar avea la bază trei condiții: 1) persoana a fost supusă unei măsuri speciale de investigații; 2) persoanei i s-a cauzat un prejudiciu material și/sau moral și 3) prejudiciul a survenit în urma încălcării prezentei legi. Prin urmare, se poate spune că neîndeplinirea cel puțin a uneia dintre aceste condiții echivalează cu lipsa drep-

tului persoanei la repararea prejudiciului.

Conform prevederilor Legii nr.59/2012, competența de apreciere a legalității sau a ilegalității măsurii speciale de investigații aparține procurorului pentru măsurile autorizate de procuror (art.22). Despre aprecierea legalității măsurilor autorizate de șeful subdiviziunii specializate (chestionarea; culegerea informației despre persoane și fapte; identificarea persoanei) în lege nu se vorbește, prezumându-se probabil că ar fi evidentă competența acestuia. Atât procurorul, cât și șeful subdiviziunii specializate pot solicita oricând materialele acumulate în cadrul efectuării măsurii sau pot să le primească (procesul verbal, respectiv raportul și materialele anexate la el, acumulate în cadrul efectuării măsurii) la finalizarea măsurii și prin ordonanță/rezoluție se va pronunța cu privire la legalitatea sau ilegalitatea măsurii efectuate.

Dacă măsura specială de investigații va fi apreciată de procuror ca fiind una legală, atunci persoana o poate ataca la procurorul ierarhic superior; dacă însă măsura va fi considerată ilegală, atunci persoana va fi în drept să revindică prejudiciul cauzat. Întreaga procedură de contestare a măsurilor speciale de investigații efectuate în afara procesului penal este prevăzută la art.26 al Legii nr.59/2012. Conform prevederilor legale, ordonanța procurorului poate fi contestată la procurorul ierarhic superior nu doar de persoana căreia, prin efectuarea măsurii speciale de investigații, i s-au încălcat drepturile și libertățile fundamentale, ci și de către ofițerul de investigații, care a solicitat autorizarea măsurii speciale de investigații și/sau care a efectuat măsura specială de investigații. În felul acesta sunt apărute și drepturile ofițerului de investigații, fiindu-i oferită posibilitatea demonstrării legalității acțiunilor sale. Ordonanța procurorului ierarhic superior este irevocabilă, iar măsurile speciale de investigații autorizate de către conducătorul subdiviziunii specializate se contestă la conducătorul autorității a cărei subdiviziune efectuează activitatea specială de investigații.

Având în vedere faptul că măsurile spe-

ciale de investigație autorizate de judecătorul de instrucție se efectuează doar în limitele și în cadrul urmăririi penale, legiuitorul a prevăzut competența de apreciere a legalității acestora în Codul de procedură penală, atribuind-o judecătorului de instrucție (art.132⁵ CPP). Examenul legalității acestor măsuri se finalizează cu întocmirea unei încheieri, care devine irevocabilă și nu poate fi supusă nici unei căi de atac.

Necesită a fi remarcat și faptul că dreptul la repararea prejudiciului cauzat persoanei supuse măsurii speciale de investigații nu apare doar în cazul constatării ilegalității măsurii efectuate. S-ar putea ca prejudiciul să fie cauzat persoanei după constatarea legalității măsurii, printr-o altă încălcare a Legii nr.59/2012, prin divulgarea informațiilor confidentiale (art.25).

Având în vedere faptul că Legea nr.59/2012 nu prevede un mecanism special de reparare a prejudiciului cauzat persoanei supuse măsurii speciale de investigații, prejudiciul în astfel de cazuri urmează să fie compensat în procedura civilă. În acest context este relevantă practica judiciară națională[16] și internațională[17; 18], precum și legislația corespunzătoare:

- Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966, conform căreia statele părți la prezenta Convenție se angajează să garanteze ca orice persoană ale cărei drepturi sau libertăți recunoscute în prezenta Convenție au fost violate va dispune de o cale de recurs efectivă, chiar atunci când încălcarea a fost comisă de persoane acționând în exercițiul funcțiilor lor oficiale (art.2).

- Constituția Republicii Moldova [19] în care se prevede că statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești (art.53).

- Codul de procedură penală [20]: persoanele cărora, în cursul procesului penal, prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală sau ale instanțelor judecătorești, li s-a cauzat un prejudiciu material sau moral au dreptul la despăgubire echitabilă în conformitate cu pre-

vederile legislației cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor judecătorești (art. 524). Conform art. 385 alin. (4) din Codul de procedură penală, la adoptarea sentinței, instanța de judecată examinează posibilitatea reducerii pedepsei inculpatului drept compensare pentru încălcările care au afectat grav drepturile inculpatului, în cursul urmăririi penale sau al judecării cauzei.

- Legea nr.1545/1998 [21], conform căreia este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma [...] efectuării măsurilor speciale de investigații cu încălcarea prevederilor legislației. Prejudiciul cauzat se repară integral, indiferent de culpa persoanelor cu funcție de răspundere din organele de urmărire penală, din procuratură și din instanțele judecătorești (art.3). Persoanei fizice sau juridice i se compensează sau i se restituie: salariul și alte venituri provenite din muncă, ce constituie sursa ei principală de existență, de care a fost privată în urma acțiunilor ilicite [...], sumele plătite de ea pentru asistența juridică, cheltuielile pentru tratamentul ei, tratament determinat de aplicarea față de aceasta a unor acțiuni ilicite (a maltratării) (art.7). Cuantumul sumelor de compensare a prejudiciului se calculează conform prevederilor art.8.

- Codul civil [22] prevede condițiile de reparare a prejudiciului moral, mărimea despăgubirii și termenul de prescripție a reparării prejudiciului moral. Prin prejudiciul moral se înțelege suferințe fizice și/sau morale cauzate prin acțiuni care încalcă drepturile patrimoniale și nepatrimoniale ale persoanei vătămate, precum și în alte cazuri prevăzute de lege. Prejudiciul moral se repară indiferent de existența și întinderea prejudiciului patrimonial și se face chiar și în lipsa vinovăției autorului faptei ilicite, în cazul în care prejudiciul este cauzat prin încălcări prevăzute de lege (art.2036). Mărimea despăgubirii pentru prejudiciul moral, caracterul și gravitatea prejudiciului moral le apreciază instanța de judecată în funcție de un șir de factori: gradul de vinovăție a autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a

răspunderii; măsura în care această despăgubire poate aduce satisfacție echitabilă persoanei vătămate; circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul; restrângerea posibilităților de viață familială și socială; statutul social al persoanei vătămate, precum și particularitățile cazului (art.2037). Termenul de prescripție pentru înaintarea acțiunii de reparare a prejudiciului cauzat prin efectuarea măsurilor speciale de investigații este de trei ani, începând cu momentul în care persoana vătămată a cunoscut sau trebuia să cunoască existența prejudiciului și statul era obligat să-l repare (art.2038).

Interdicția înfăptuirii măsurilor speciale de investigații pentru realizarea altor scopuri și sarcini decât cele prevăzute de prezenta lege, ca și garanție împotriva arbitrariului inclusă în conținutul art.4 al Legii nr.59/2012, în fapt confirmă ceea ce discutăm mai devreme cu referire la obligația care decurge din analiza art. 1 și art.2 ale aceleiași legi. La cele relatate anterior mai poate fi adăugat și faptul că Legea nr.59/2012 pe lângă sarcinile generale indicate în art.2 mai conține și unele sarcini individuale: asigurarea securității colaboratorilor confidențiali, a membrilor familiilor și a rudelor acestora (alin. (5) al art.15 al Legii nr.59); asigurarea propriei securități a ofițerului de investigații, a familiei sale și a persoanelor apropiate lui (pct.5 al alin.(1) al art.19 al Legii nr.59). În plus fiecare obligație a ofițerului de investigație de asemenea ar putea fi considerată ca sarcină distinctă în activitatea specială de investigație [23].

O altă garanție inclusă în art.4 al Legii nr.59/2012 se referă la răspunderea prevăzută de lege ce survine în urma încălcării prezentei legi. De observat este faptul că, vorbind despre răspundere, legiuitorul nu s-a referit la încălcarea drepturilor persoanei și libertăților persoanei, ci în general la încălcarea prevederilor prezentei legi, ceea ce conferă respectivelor prevederi un conținut mai larg comparativ cu titlul articolului din care fac parte.

Încălcarea prevederilor Legii nr.59/2012 este o acțiune sau inacțiune ilegală a unei persoane care încalcă ordinea stabilită în domeniul activității speciale de investigații. Orice încăl-

care de către oricine a prescripțiilor normative atrage un anumit tip de răspundere juridică.

Legiuitorul nu a specificat cu exactitate ce răspundere și când ar putea să survină prin încălcarea legii discutate. Presupunem că răspunderea poate să survină în cazul în care încălcarea conține semnele unei infracțiuni, ale unei contravenții, ale unei încălcări a legii civile sau ale unui delict disciplinar.

Conform cerințelor legale pot fi supuși răspunderii următorii subiecți: 1) autoritățile care efectuează activitatea specială de investigații; 2) ofițerii de investigații care nemijlocit efectuează măsuri speciale de investigații; 3) funcționarii care autorizează și supraveghează legalitatea efectuării măsurilor speciale de investigații: procurorul, judecătorul și șeful subdiviziunii specializate; 4) cetățenii care și-au dat consimțământul să acorde sprijin profesional în activitatea specială de investigații; 5) alte persoane fizice și juridice care au încălcat prevederile Legii discutate. Principalele tipuri de răspundere sunt: disciplinară, administrativă, penală, civilă.

Cea mai gravă răspundere pentru funcționarii serviciilor specializate poate să survină în legătură cu încălcarea cerințelor legale privind respectarea drepturilor constituționale ale cetățenilor, înserate în prevederile art. 18-26 ale Legii nr.59/2012.

Legislația actuală prevede răspunderea penală pentru culegerea ilegală sau răspândirea cu bună-știință a informațiilor, ocrotite de lege, despre viața personală ce constituie secret personal sau familial al altei persoane fără consimțământul ei (art.177 CP); pentru restrângerea ilegală a dreptului la secretul scrisorilor, telegramelor, coletelor și altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și înștiințărilor telegrafice (art.178 CP); pentru pătrunderea sau rămânerea ilegală în domiciliul sau în reședința unei persoane fără consimțământul acesteia ori refuzul de a le părăsi la cererea ei (art.179 CP); pentru accesul ilegal la informația computerizată (art.259 CP); pentru producerea, importul, comercializarea sau punerea ilegală la dispoziție a mijloacelor tehnice sau produselor program (art. 260 CP); pentru in-

terceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice (art. 260¹ CP); pentru alterarea integrității datelor informatice ținute într-un sistem informatic (art. 260² CP); pentru perturbarea funcționării sistemului informatic (art. 260³ CP); pentru producerea, importul, comercializarea sau punerea ilegală la dispoziție a parolilor, codurilor de acces sau a datelor similare (art. 260⁴ CP); pentru falsul informatic (art. 260⁵ CP); pentru fraudă informatică (art. 260⁶ CP); pentru încălcarea regulilor de securitate a sistemului informatic (art. 261 CP); pentru accesul neautorizat la rețelele și serviciile de telecomunicații (art. 261¹ CP). Trebuie remarcat faptul că în calitate de agravantă de calificare pentru o parte din aceste componente de infracțiuni este săvârșirea lor de către o persoană cu folosirea situației de serviciu sau prin utilizarea mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației, precum și în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale.

Răspunderea penală poate apărea și pentru încălcări ale legii, exprimate prin abuz de putere sau abuzul de serviciu (art.327 CP); excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art.328 CP); neglijența în serviciu (art.329 CP); încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale (art.330¹ CP); falsul în acte publice (art.332 CP); divulgarea secretului de stat (art.344 CP). Practica judiciară a Republicii Moldova demonstrează faptul că răspunderea penală pentru ilegalitățile comise de către subiecții activității speciale de investigații de obicei se califică prin concurs de fapte, spre exemplu – încălcarea secretului corespondenței împreună cu excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu [24; 25; 26].

Răspunderea contravențională revine funcționarilor și cetățenilor pentru săvârșirea de contravenții de către aceștia. Principalul act juridic care reglementează procedura de aducere la acest tip de răspundere este Codul contravențional al Republicii Moldova [27], care stabilește sancțiuni contravenționale.

Răspunderea civilă apare atunci când o

instanță ia în considerare declarația de revendicare a unui cetățean pentru recunoașterea acțiunilor (deciziilor) ilegale ale organului care efectuează activitatea specială de investigații. În doctrină se menționează că „răspunderea civilă va apărea doar atunci când a fost cauzat un prejudiciu și care, ulterior, va trebui reparat. Oricât de culpabilă ar fi fapta din punct de vedere civil, ea nu va produce efecte dacă nu s-a cauzat un prejudiciu. Prejudiciul este o condiție a răspunderii civile și autorul faptei va răspunde în limita prejudiciului cauzat” [28].

Răspunderea disciplinară este un fel de influență asupra abaterilor la disciplina de serviciu sau de muncă prin impunerea diferitelor sancțiuni disciplinare asupra acestor persoane. Tipurile de sancțiuni disciplinare a funcționarilor publici cu statut special, în categoria cărora se înscriu și ofițerii de investigații ai Ministerului Afacerilor Interne, sunt prevăzute la art.40 al Hotărârii Guvernului Nr.409 din 07-06-2017 cu privire la aprobarea Statutului disciplinar al funcționarului public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, incluzând avertismentul; mustrea; mustrea aspră; retrogradarea cu un grad special; retrogradarea în funcție; concedierea.

Ultima garanție inclusă în art.4 al Legii nr.59/2012 se referă la nulitatea informațiilor și a probelor acumulate cu încălcarea drepturilor și libertăților omului. În prevederile alin. (5) al art.22 al aceleiași legi se intervine cu unele precizări la acest subiect, menționându-se că „în cazul în care se constată că măsura specială de investigații s-a efectuat cu încălcarea vădită a drepturilor și libertăților omului sau că ofițerul de investigații a acționat cu depășirea prevederilor ordonanței de autorizare, procurorul declară nulă măsura întreprinsă și dispune, prin ordonanță, nimicirea imediată a purtătorului material de informații și a materialelor acumulate pe parcursul efectuării măsurii speciale de investigații”.

O garanție asemănătoare era fixată și în prevederile legii procesuale penale cu referire la interceptări în redacția de dinaintea anului 2021 [29], moment în care Curtea Constituțională

a apreciat neconstituționalitatea respectivei prevederi [30]. În aprecierea Curții, axată pe experiența CEDO [31; 32; 33], nimicirea informației interceptate și înregistrate lipsește partea acuzată de posibilitatea de a se apăra în cadrul unui proces penal, încălcându-se prin aceasta dreptul la un proces echitabil care implică și dreptul de acces la dosarul cauzei. Curtea statuează că accesul la dosar este necesar pentru ca procesele penale să se desfășoare în contradictoriu și cu respectarea principiului egalității de arme între acuzare și apărare (pct.47). Acuzarea trebuie să pună la dispoziția apărării, cu unele excepții, toate probele materiale aflate în posesia ei, fie că acestea sunt în favoarea, fie împotriva acuzatului (pct.48).

Excepțiile de la regula de bază se explică prin faptul că „dreptul la divulgarea probelor relevante nu este un drept absolut. În orice procedură penală pot exista interese concurente, cum ar fi securitatea națională sau necesitatea protejării martorilor care riscă represalii sau a păstrării în secret a metodelor poliției de investigație a infracțiunilor, care trebuie puse în balanță cu drepturile acuzatului” (pct.36). În același context s-a mai afirmat și faptul că „în baza art. 6 pct.1 din Convenție, sunt permise doar măsurile restrictive ale exercițiului drepturilor apărării care sunt strict necesare. Mai mult, pentru a se asigura faptul că acuzatul beneficiază de un proces echitabil, obstacolele instituite în calea apărării printr-o limitare a exercițiului drepturilor sale trebuie să fie contrabalansate suficient de procedurile desfășurate de autoritățile judiciare” (pct.36) [34].

În contextul celor relatate se poate spune că nimicirea imediată a purtătorului material de informații și a materialelor acumulate pe parcursul efectuării măsurii speciale de investigații prevăzută la alin. (5) al art.22 al Legii nr.59/2012 ridică anumite semne de întrebare ca și garanție veritabilă a respectării drepturilor și libertăților persoanei în activitatea specială de investigații. Chiar dacă respectivele prevederi se impun doar situațiilor din afara procesului penal, suspiciunea acestei garanții rămâne valabilă în continuare, dat fiind faptul că se

nimicesc informații importante ce ar putea să devină probe pentru cazurile de învinuire a celor care se fac vinovați pentru respectivele încălcări ale drepturilor și libertăților persoanei. În aceeași ordine de idei, nulitatea informațiilor indicată în art.4 al Legii nr.59/2012 ar trebui înțeleasă unilateral, adică în sensul în care s-a urmărit obținerea informațiilor necesare pentru demonstrarea ilegalității acțiunilor celui în privința cărui au și fost îndreptate investigațiile speciale, nu și pentru demonstrarea ilegalității măsurilor efectuate.

În baza celor relatate se pare că prevederile Legii nr.59/2012 pe segmentul nimicirii imediate a purtătorului material de informații și a materialelor acumulate pe parcursul efectuării măsurii speciale de investigații ar urma să fie revăzute și modificate în sensul stabilirii unui termen rezonabil de păstrare a respectivelor informații și doar după expirarea acestuia să fie dispusă nimicirea.

De concretizat este faptul că procedura prevăzută în art. 132⁵ CPP, ce se referă la nimicirea informațiilor obținute în urma efectuării măsurilor speciale de investigații după expirarea unui an de la rămânerea irevocabilă a hotărârii de judecată, dispusă de către procuror în baza încheierii judecătorului de instrucție, prin întocmirea unui proces-verbal, nu este valabilă și pentru situațiile în care măsurile sunt efectuate în afara procesului penal.

Pe lângă garanțiile indicate anterior, Legea nr.59/2012 mai prevede și altele. Ținând cont de gradul de ingerință al măsurilor speciale de investigații în drepturile și libertățile persoanei, legiuitorul a stabilit (art.18) autorizarea lor de către judecătorul de instrucție (măsurile cu cel mai înalt grad de intruziune), de către procuror (măsurile cu gradul mediu de intruziune) și de către conducătorul subdiviziunii specializate (măsurile cu cel mai scăzut grad de intruziune). Desigur că divizarea măsurilor speciale de investigații pe criteriul gradului de intruziune în drepturile și libertățile persoanei este una pur subiectivă și discutabilă. Se pare că ar mai fi spațiu de manevră pentru schimbarea unor măsuri dintr-o categorie în alta. Mai

multe discuții la acest subiect pot fi găsite în literatura de specialitate [35].

Următoarea garanție din categoria celor care le discutăm se referă la restricționarea efectuării mai multor măsuri speciale de investigații doar în limitele urmăririi penale și doar în vederea investigării infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave (art.18 al Legii nr.59/2012; art.132¹ CPP). Referitor la acest subiect ne-am expus părerea în cadrul altor cercetări [36; 37; 38]. Amintim aici doar faptul că această garanție, în fapt, a creat un dezechilibru între obligația pozitivă a statului de apărare a valorilor constituționale, inclusiv a drepturilor și libertăților persoanei, pe de o parte, și obligația negativă a statului de excludere a încălcărilor drepturilor persoanei în procesul de efectuare a măsurilor speciale de investigații, pe de altă parte, balanța fiind înclinată mai mult spre cea din urmă obligație. Cei zece ani care s-au scurs de la reforma juridică în domeniul investigațiilor speciale au demonstrat că problema abuzurilor interceptărilor ilegale care a și stat la baza respectivei reforme, a rămas nerezolvată, iar securitatea cetățeanului s-a agravat și mai mult.

Chiar unii inițiatori ai respectivei reforme recunosc faptul că după 2012, adică după restricționarea efectuării măsurilor speciale de investigații, în special a celor autorizate de judecătorul de instrucție, numărul interceptărilor s-a mărit și mai mult [39, p.9]. Practica demonstrează că în noile condiții pentru legitimarea interceptărilor arbitrare s-a recurs la pornirea neîntemeiată a urmăririi penale, ceea ce deja este un fenomen mult mai grav. Pe de altă parte, interzicerea efectuării măsurilor autorizate de judecătorul de instrucție în afara procesului penal într-adevăr a diminuat și mai mult securitatea cetățeanului Republicii Moldova și securitatea națională, obiectiv primordial al activității speciale de investigații. Problema securității naționale se agravează de la an la an, mai ales acum, în contextul impactului noilor tehnologii (internet, rețele de socializare și comunicare) asupra mediului antisocial și criminogen, ce-i oferă priorități net superioare comparativ cu

posibilitățile și instrumentele de lucru oferite angajaților statului să producă siguranță. Emigrarea masivă a populației țării noastre este cel mai concludent argument al insecurității țării noastre. Conform unor surse, Moldova anual pierde peste 45000 de cetățeni, majoritatea tineri activi economic, care caută stabilitate și oportunități pentru a-și clădi viitorul [40].

Faptul că Legea nr.59/2012 prevede că nimeni nu are dreptul să intervină în acțiunile legitime ale ofițerilor de investigații, cu excepția persoanelor nemijlocit împuternicite prin lege (art.17) este o altă garanție împotriva arbitrarului. Tot în acest context este și principiul dezideologizării și nepărtinătății care stă la baza activității speciale de investigații, conform căruia este interzis organelor care efectuează activitatea specială de investigații să reprezinte (direct sau indirect) sau să acționeze în interesul vreunui partid politic, organizații, întreprinderi etc. [41].

Limitarea duratei de efectuare a măsurilor speciale de investigații, precum și procedura de prelungire și încetare a acestora sunt alte garanții impuse de CEDO pentru excluderea abuzurilor și care sunt prevăzute în Legea nr.59/2012. Conform prevederilor art.20 alin. (7), „măsura specială de investigații se dispune pe o perioadă de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii întemeiate până la 6 luni. Fiecare prelungire a duratei măsurii speciale de investigații nu poate depăși termenul de 30 de zile. În cazul în care termenul de autorizare a efectuării măsurii speciale de investigații a fost prelungit până la 6 luni, se interzice autorizarea repetată a măsurii speciale de investigații pe același temei și asupra aceluiași subiect, cu excepția cazurilor de utilizare a investigatorilor sub acoperire sau de apariție a circumstanțelor noi, precum și a cazurilor de cercetare a faptelor legate de investigarea crimelor organizate și a finanțării terorismului”. În temeiul alin.(8) al aceluiași articol, „procurorul sau, după caz, conducătorul subdiviziunii specializate va dispune încetarea măsurii speciale de investigații înainte de expirarea termenului pentru care aceasta a fost autorizată imediat ce au dispărut

temeiurile și motivele ce au justificat autorizarea ei”. În alin.(9) al art.20 se mai spune că „în cazul în care temeiuri pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații nu mai există, ofițerul de investigații solicită procurorului sau, după caz, conducătorului subdiviziunii specializate încetarea imediată a acestor măsuri”.

Aceleași reguli generale de efectuare, prelungire și încetare a măsurilor speciale de investigație se regăsesc și în Codul de procedură penală (art. 132⁴). Am zis reguli generale, fiindcă pe lângă acestea sunt și reguli speciale sau individuale pentru unele măsuri de investigație. Astfel, pentru măsurile de cercetare a domiciliului și/sau instalare în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat (art.132⁶ CPP), și de supraveghere a domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea (art.132⁷ CPP) legiuitorul a prevăzut o durată maximă de efectuare de până la 3 luni, și nu mult de durata urmăririi penale.

Stabilirea diferențiată a regulilor de efectuare, prelungire și încetare a măsurilor speciale de investigație este un lucru absolut normal și poate că ar trebui dezvoltat și mai departe, dat fiind faptul că, așa cum am mai spus, măsurile speciale de investigații nu au același grad de intruziune în drepturile persoanei. Astfel, pentru măsurile mai intruzive se impun condiții mai restrictive, iar pentru cele mai puțin intruzive – condiții mai lejere. Însăși CEDO într-o speță de a sa „consideră că trebuie să se facă distincție între supravegherea prin GPS a deplasărilor în public și alte metode de supraveghere prin mijloace vizuale sau acustice, întrucât oferă mai puține informații privind comportamentul, opiniile și sentimentele persoanei care face obiectul acesteia și, așadar, aduce mai puțin atingere vieții sale private [42]. Astfel, Curtea nu consideră necesar să aplice aceleași garanții stricte pe care le-a dezvoltat în jurisprudența sa privind supravegherea telecomunicațiilor, ca, de exemplu, durata maximă a executării măsurii de supraveghere sau procedura care va fi urmată în executarea și păstrarea datelor colectate” [43, p.9].

O garanție importantă în asigurarea drepturilor constituționale ale persoanei în activitatea specială de investigații este interdicția legislativă privind divulgarea informațiilor acumulate în timpul efectuării măsurilor speciale de investigații, ele constituind, conform prevederilor art.25 al Legii nr.59/2012, informații oficiale cu accesibilitate limitată sau secret de stat. Astfel, secretele personale și de familie ale persoanei supuse investigațiilor speciale sunt protejate prin interdicția impusă de lege de a fi divulgate. Aceste informații nu pot fi făcute publice nici oral, nici în scris, inclusiv prin intermediul mass-media. Pentru implementarea acestei cerințe, pare oportun ca participanții la efectuarea măsurilor speciale de investigații să fie avertizați cu privire la inadmisibilitatea dezvăluirii datelor care afectează confidențialitatea cetățenilor și, în unele cazuri, chiar să fie semnat un avertisment în scris cu privire la răspunderea prevăzută de art.177 CP și art.344 CP.

Din experiența CEDO vedem că înregistrările foto și video obținute de către autoritățile polițienești în contextul aplicării legii și oferite presei fără consimțământul persoanei vizate de respectivele înregistrări constituie o ingerință care încalcă art.8 din Convenție [44; 45; 46].

Cea mai importantă garanție a respectării drepturilor și libertăților persoanei în activitatea specială de investigații este controlul și coordonarea acesteia (Legea nr.59/2012 art.38-41). Legiuitorul a prevăzut în acest sens trei forme de control: 1) control parlamentar exercitat de către Comisia securitate națională, apărare și ordine publică; 2) control exercitat de către procurorii ierarhic superiori; 3) controlul departamental realizat asupra activității ofițerilor de investigații de către conducătorul organului ce efectuează activitatea specială de investigații.

Astfel, până la data de 15 ianuarie a fiecărui an autoritățile care efectuează activitatea specială de investigații sunt obligate să prezinte Procurorului General un raport cu privire la activitatea specială de investigații în care indică numărul măsurilor speciale de investigații autorizate, anulate și rezultatele obținute. La

rândul său, până la data de 15 februarie a fiecărui an, procurorul general, în baza rapoartelor prezentate și a informației de care dispune Procuratura, prezintă Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică raportul final al activității speciale de investigații. Comisia securitate națională, apărare și ordine publică poate solicita, în limitele competenței, orice informație suplimentară cu privire la activitatea specială de investigații, cu excepția dosarelor speciale, dacă consideră că raportul prezentat este incomplet. De menționat că toate rapoartele anuale ale procurorului general, începând cu 2004, sunt disponibile online [47].

Controlul exercitat de procuror se efectuează în baza plângerilor depuse de către persoanele ale căror drepturi și interese legitime se presupune că au fost încălcate sau din oficiu în cazul în care măsurile speciale au fost autorizate de procuror.

Conform legii, controlul departamental este axat mai mult pe verificarea dosarelor speciale. În fapt, controlul departamental are o arie mai largă și nu ține doar de competența conducătorului organului ce efectuează activitatea specială de investigații, ci și de cea a conducătorului subdiviziunii specializate. Eficacitatea controlului departamental se datorează în mare parte calificărilor înalte și experienței practice bogate în domeniul activității speciale de investigație a respectivilor conducători, precum și continuității și deplinătății unui astfel de control. Controlul departamental privind efectuarea măsurilor speciale de investigații cuprinde etapele de pregătire pentru efectuarea măsurilor speciale corespunzătoare, desfășurarea nemijlocită a acestora și munca ulterioară efectuată în baza rezultatelor obținute prin efectuarea măsurilor speciale de investigații. O atenție deosebită în cadrul controlului departamental se acordă temeiurilor formale și de fapt, precum și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, respectării procedurii și termenelor limită pentru efectuarea măsurii speciale relevante, respectării cerințelor de protecție a secretelor de stat și a celor ce se referă la viața privată a persoanei.

Pe lângă aceste forme de control se poate spune că și autorizarea, prelungirea, aprecierea legalității măsurilor speciale de investigații efectuate atât de procuror, cât și de judecătorul de instrucție este o altă formă de control și despre care am discutat deja în cadrul acestei lucrări.

Coordonarea activității speciale de investigații ține de Consiliul de coordonare, constituit pe lângă Procuratura Generală, din componența căruia fac parte procurorul general, care este, concomitent, și președintele Consiliului, și conducătorii subdiviziunilor specializate. Consiliul de coordonare își exercită activitatea în baza Regulamentului aprobat de către Procurorul General.

Rezumând cele relatate se poate spune că legislația națională cu privire la activitatea specială de investigații prevede o gamă foarte largă de garanții îndreptate împotriva arbitrariului, conținutul acestora fiind compus din drepturile și obligațiile angajaților statului antrenați să efectueze investigații speciale, din drepturile persoanelor în privința cărora s-au efectuat investigații speciale, precum și atribuțiile și competențele organelor menite să controleze și să supravegheze legalitatea efectuării activității în cauză.

Având în vedere faptul că la ora actuală

măsurile speciale de investigații sunt reglementate de două legi de bază – Legea nr.59/2012 cu privire la activitatea specială de investigații și Codul de procedură penală – este firesc ca și garanțiile respectării drepturilor și libertăților persoanei să se regăsească în ambele legi. Prima lege, având un caracter mai general și aplicându-se în special situațiilor din afara unei urmăririi penale, conține garanții mai puțin restrictive comparativ cu cele ce se conțin în Codul de procedură penală și care vizează situații de urmărire penală a persoanei.

Totodată, trebuie avut în vedere și faptul că drepturile care necesită a fi garantate sunt și ele diferite. Sunt drepturi fundamentale universale care necesită a fi garantate atât în cadrul, cât și în afara procesului penal (dreptul la viața privată și de familie, inviolabilitatea domiciliară, secretul corespondenței) și sunt drepturi specifice procesului penal, garantarea cărora se impune doar în limitele procesului penal. De exemplu, dreptul la un proces echitabil, dreptul la apărare sau dreptul la un proces în termeni rezonabili necesită să fie garantate doar în cadrul procesului penal, nu și în afara acestuia. Aceste din urmă drepturi apar nu de la naștere, precum cele fundamentale, ci odată cu obținerea statutului de parte a procesului penal.

Surse bibliografice:

1. Cauza Iordachi și alții contra Moldovei din 10.02.2009.
2. Glavan B. Mîrzac V. Efectele reformei privind realizarea măsurilor speciale de investigație în contextul combaterii infracțiunilor cu caracter transnațional. În: Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: Tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere. (Conferința științifico-practică internațională, 26 iunie 2018). Chișinău, 2018. p.142-147. ISBN 978-9975-121-48-4. CZU 343:351.746.1(082)=135.1=161.1 // https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/92022.
3. Huvig v. France, 24 Aprilie 1990 pct. 34.
4. Valenzuela Contreras v. Spain, Hotărâre din 30 Iulie 1998 pct. 46.
5. Prado Bugallo v. Spain, no. 58496/00, 18 februarie 2003 pct. 30.
6. Concepția securității naționale a Republicii Moldova (pct.1.2). Legea nr. 112 din 22.05.2008. În: Monitorul Oficial nr. 97-98, art 357.
7. CC Decizia de inadmisibilitate a sesiunii nr. 70g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigații).

8. CC Decizia Nr. DCC67/2016 din 12.10.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 84g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (dispunerea și efectuarea măsurii speciale de investigații: interceptarea și înregistrarea comunicărilor).
9. CC Decizia de inadmisibilitate a sesizării nr. 124g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (dispunerea și efectuarea măsurii speciale de investigații).
10. CC Decizia de inadmisibilitate a sesizării nr. 120g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 1325 alin. (7) din Codul de procedură penală (amânarea informării persoanei supuse măsurii speciale de investigații).
11. Klemencic G. Analiza Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigații. Strasburg. 2006. p.18 apud Covalciuc I. Măsurile speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal. Teză de doctor. Chișinău 2018. p.108.
12. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04.11.1950.
13. CEDO, Klass și alții împotriva Germaniei, pct. 55-56.
14. CEDO, Kennedy împotriva Regatului Unit, pct. 167.
15. CEDO, Roman Zakharov v. Rusia [MC], 4 decembrie 2015, pct. 287.
16. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul 2ra-558/2020 Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție din 03 iunie 2020.
17. CEDO, Cazul Keegan c. Regatul Unit din 18.07.2006.
18. CEDO, Cazul Savotchko c. Republicii Moldova din 28.03.2017.
19. Constituția Republicii Moldova, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1, p.5-32.
20. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003, p.4-208.
21. Legea nr.1545 din 25.02.1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.
22. Codul civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06-06-2002 Publicat: 01-03-2019 în Monitorul Oficial Nr. 66-75 art. 132. Republicat în Monitorul Oficial nr.66-75 din 01.03.2019 art.132.
23. Glavan B., Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații. În revista Legea și viața, Chișinău, nr. 5-6 (353-354) 2021, p. 66-73.
24. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul 1ra-3/2014. Decizia Colegiului penal lărgit din 21 ianuarie 2014 // http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1339.
25. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul 4-1re-42/2016. Decizia Colegiului penal lărgit din 16 iunie 2016 // http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1059.
26. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Dosarul 1ra-433/2015. Decizia Colegiului penal lărgit din 19 mai 2015.
27. Codul contravențional al Republicii Moldova Nr. 218 din 24-10-2008. Publicat: 17-03-2017 în Monitorul Oficial Nr. 78-84 art. 100.
28. Răspunderea juridică civilă // <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/teoria-general-a-obligatiilor/raspunderea-juridica-civila/>.
29. Redacția anterioară a art. 132⁹ alin. (15) din Codul de procedură penală stabilea că „în termen de 48 de ore de la finisarea perioadei de autorizare a interceptării și înregistrării, procurorul prezintă judecătorului de instrucție procesul verbal și suportul în original pe care au fost înregistrate comunicările. Judecătorul de instrucție se expune printr-o încheiere asupra respectării cerințelor legale la interceptarea și înregistrarea comunicărilor de către organul de urmărire penală și decide care din comu-

- nicările înregistrate urmează a fi nimicite, desemnând persoanele responsabile de nimicire. Nemicirea informațiilor în baza încheierii judecătorului de instrucție este consemnată de către persoana responsabilă într-un proces-verbal, care se anexează la cauza penală.”
30. Arhiva Curții Constituționale a Republicii Moldova. Hotărâre privind excepția de neconstituționalitate a art.132⁹ alin. (12) și alin. (15) din Codul de procedură penală (nemicirea informației interceptate și înregistrate) (sesizarea nr. 58g/2021) din 23 septembrie 2021.
 31. CEDO, Rowe și Davis v. Regatul Unit, 16 februarie 2000, pct. 60.
 32. CEDO, Šekerija v. Croația, 5 noiembrie 2020, § 84.
 33. CEDO, Simon Price v. Regatul Unit, 15 septembrie 2016, pct. 99.
 34. CEDO, Simon Price v. Regatul Unit, 15 septembrie 2016, § 100.
 35. Glavan B., Reflecții privind clasificarea măsurilor speciale de investigații. În: *Legea și Viața*. 2022, nr. 1-2(361-362), pp. 56-69. ISSN 1810-309X. 10.5281/zenodo.6220728 // https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/152814
 36. Glavan B., Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAIRM: științe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, pp. 88-108. ISSN 1857-0976.10.5281/zenodo.3871449//https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/102636.
 37. Glavan B. Mîrzac V., Calcavura Gh. Conceptul măsurilor speciale de investigații. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAIRM: științe juridice*. 2019, nr. 10, pp. 74-87. ISSN 1857-0976.10.5281/zenodo.3871434 https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/102635.
 38. Glavan B. Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații. În revista *Legea și viața*, Chișinău, nr. 5-6 (353-354) 2021, pp. 66-73. (0,76 c/a), CZU 343.137. ISSN 1810-309X. Categoria – C. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/131870.
 39. Macrinici S. GribinceaV. Interceptarea convorbirilor telefonice în Republica Moldova: progres sau regres? Chișinău, 2015. p.9.
 40. Moldova a ajuns în pragul unei drame demografice // <https://www.dw.com/ro/moldova-a-ajuns-%C3%AEn-pragul-unei-drame-demografice/a-60560631>.
 41. Glavan B. Principiile activității speciale de investigații. În revista *Legea și viața*, Chișinău, nr.9, 2021. p.53-62. // https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/143350.
 42. CEDO, Uzun împotriva Germaniei, nr. 35623/05, pct. 66, CEDO 2010.
 43. Securitatea națională și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2013. p.9.
 44. CEDO, Toma împotriva României, pct. 90-93.
 45. CEDO, Khuzhin și alții împotriva Rusiei, pct. 115-118.
 46. CEDO, Khmel împotriva Rusiei, pct. 40.
 47. <http://procuratura.md/md/d2004/>.

DESPRE AUTOR**Boris GLAVAN,**

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Activitate specială de investigație
și anticorupție” a Academiei „Ștefan cel Mare”
a Ministerului Afacerilor Interne
e-mail: boris.glavan@mai.gov.md;
ORCID: 0000-0002-3838-4308*